ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ STIX-HACKL

της 12ης Ιουλίου 2001 [1]

I — Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

1. Στην υπόθεση αυτή, το αιτούν δικαστήριο (Länsrätten i Norrbottens län) ερωτά αν το δικαίωμα επί αντισταθμιστικής αποζημιώσεως υπέρ της ορεινής γεωργίας και της γεωργίας ορισμένων μειονεκτικών περιοχών, που χορηγείται, μεταξύ άλλων, για τις γαλακτοπαραγωγές αγελάδες, δεν υφίσταται βάσει του κοινοτικού δικαίου, ανεξάρτητα από την πραγματική σύνθεση του ζωικού κεφαλαίου, οσάκις κανένα από τα ζώα για τα οποία ζητείται αντισταθμιστική αποζημίωση (στο εξής: αποζημίωση) δεν έχει καταχωριστεί στο μητρώο (στο εξής: βιβλίο στάβλου) που τηρεί ο κάτοχος των ζώων.

II — Τα πραγματικά περιστατικά

2. Με αίτηση της 2ας Απριλίου 1997, ο κάτοχος ζώων Ingemar Nilsson ζήτησε αντισταθμιστικές αποζημιώσεις για το 1997. Υπέβαλε την αίτησή του για συνολικά δεκαπέντε βοοειδή, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν εννέα γαλακτοπαραγωγές αγελάδες. Κατά τη διάρκεια επιτόπιου ελέγχου που διενεργήθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1997, εξετάστηκε το αποτελούμενο από βοοειδή ζωικό κεφάλαιό του και η ύπαρξη βιβλίου στάβλου. Διαπιστώθηκε ότι, ναι μεν ο I. Nilsson τηρούσε βιβλίο στάβλου, πλην όμως δεν είχε καταχωρίσει κανένα στοιχείο σχετικό με τα ζώα του. Δεν αμφισβητείται ωστόσο ότι, την ημέρα του ελέγχου, ο I. Nilsson κατείχε τον αριθμό των βοοειδών που είχε αναφέρει στην αίτησή του, με την επιφύλαξη ότι μόνον επτά από τις εννέα γαλακτοπαραγωγές αγελάδες που αναφέρονταν στην αίτηση αυτή ήσαν παρούσες.

III — Κοινοτικό δίκαιο

Κανονισμός (ΕΟΚ) 3508/92 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1992, για τη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου σχετικά με ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων [2] (στο εξής: κανονισμός 3508/92)

3. Το *άρθρο του 5* ορίζει τα εξής:

«Το σύστημα αναγνώρισης και καταγραφής των ζώων που λαμβάνονται υπόψη για τη

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — ΕΕ L 355, σ. 1.

χορήγηση ενίσχυσης υποκείμενης στις διατάξεις του παρόντος κανονισμού θεσπίζεται σύμφωνα με τα άρθρα 4, 5, 6 και 8 της οδηγίας 92/102/ΕΟΚ.»

Οδηγία 92/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1992, για την αναγνώριση και την καταγραφή των ζώων[3] (στο εξής: οδηγία 92/102)

4. Τα άρθρα *4 έως 6, καθώς και 8 και 9* της οδηγίας 92/102 περιέχουν διατάξεις σχετικές με το βιβλίο στάβλου. Τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε οι κάτοχοι ζώων να τηρούν επισήμως εγκεκριμένο μητρώο, το οποίο πρέπει να ενημερώνεται. Πρέπει, μεταξύ άλλων, να καταχωρίζουν στον μητρώο αυτό τον αριθμό των ζώων τα οποία αφορά κάθε πράξη εισόδου και εξόδου και, όσον αφορά τα βοοειδή, το αναγνωριστικό ενώτιο που προσδιορίζει κάθε ζώο και περιέχει ένα ατομικό αλφαριθμητικό κωδικό αποτελούμενο από δεκατέσσερα στοιχεία.

Κανονισμός (ΕΟΚ) 3887/92 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 1992, για τις λεπτομέρειες εφαρμογής του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου σχετικά με ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων[4], όπως τροποποιήθηκε με τον *κανονισμό (ΕΚ) 1648/95 της Επιτροπής, της 6ης Ιουλίου 1995 για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 3887/92 για τις λεπτομέρειες εφαρμογής του ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου σχετικά με ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων*[5] (στο εξής: εκτελεστικός κανονισμός 3887/92)

5. Ο εκτελεστικός κανονισμός 3887/92 εκδόθηκε βάσει του άρθρου 12 του κανονισμού 3508/92.

6. Το *άρθρο του 6, παράγραφος 6,* έχει ως εξής (αποσπάσματα):

«Κατά παρέκκλιση από το δεύτερο εδάφιο της προηγούμενης παραγράφου, στην περίπτωση χορήγησης ειδικής πριμοδότησης κατά τη σφαγή ή κατά την πρώτη διάθεση στην αγορά των ζώων με σκοπό τη σφαγή τους, σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται στον κανονισμό της Επιτροπής που καθορίζει τους κανόνες εφαρμογής σχετικά με το καθεστώς των πριμοδοτήσεων που προβλέπεται στα άρθρα 4α και 4κ του κανονισμού (ΕΟΚ) 805/68 του Συμβουλίου[6], κάθε επιτόπιος έλεγχος συνίσταται κυρίως: [...]».

3 — ΕΕ L 355, σ. 32.
4 — ΕΕ L 391, σ. 36.
5 — ΕΕ L 156, σ. 27.
6 — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 72.

7. Το *άρθρο 10, παράγραφος 2,* ορίζει τα εξής (αποσπάσματα):

«2. Όταν διαπιστωθεί ότι ο αριθμός ζώων που έχει δηλωθεί σε μια αίτηση χορήγησης ενίσχυσης υπερβαίνει εκείνον που έχει διαπιστωθεί κατά τη διάρκεια ελέγχου, το ποσό της ενίσχυσης υπολογίζεται βάσει του αριθμού των ζώων που έχουν διαπιστωθεί. Εντούτοις, εκτός από περιπτώσεις ανωτέρας βίας, και αφού εφαρμοσθεί η παράγραφος 5, το μοναδιαίο ποσό της ενίσχυσης μειώνεται:

α) στις περιπτώσεις μιας αίτησης που αφορά κατά μέγιστο 20 ζώα, το μοναδιαίο ποσό της ενίσχυσης μειώνεται:

— κατά το ποσοστό που αντιστοιχεί στο διαπιστωθέν πλεόνασμα όταν αυτό είναι μικρότερο ή ίσο με 2 ζώα,

— κατά το διπλάσιο ποσοστό που αντιστοιχεί στο διαπιστωθέν πλεόνασμα όταν αυτό είναι μεγαλύτερο από 2 και μικρότερο ή ίσο με 4 ζώα.

Εάν το πλεόνασμα είναι μεγαλύτερο από 4 ζώα, δεν χορηγείται καμία ενίσχυση·

β) στις άλλες περιπτώσεις,

— κατά το ποσοστό που αντιστοιχεί στο πλεόνασμα, όταν αυτό είναι μικρότερο ή ίσο με το 5 %,

— κατά το διπλάσιο ποσοστό, εάν η διαφορά είναι μεγαλύτερη από 5 % αλλά μέχρι 20 % κατά ανώτατο όριο.

Στην περίπτωση που το διαπιστωθέν πλεόνασμα υπερβαίνει κατά 20 %, τότε δεν χορηγείται καμία ενίσχυση. [...]»

8. Το *άρθρο 10, παράγραφος 3,* έχει ως εξής:

«3. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου όταν διαπιστωθεί, στο πλαίσιο επιτόπιου ελέγχου που διενεργείται δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 6, ότι ο αριθμός των ζώων που βρίσκονται στην εκμετάλλευση και ενδέχεται να αποτελέσουν το αντικείμενο αίτησης δεν αντιστοιχεί στον αριθμό των ζώων που είναι εγγεγραμμένα στο ειδικό μητρώο, το συνολικό ποσό των ειδικών πριμοδοτήσεων που πρέπει να χορηγηθούν στον κάτοχο εκμε-

τάλλευσης στα πλαίσια του συγκεκριμένου ημερολογιακού έτους μειώνεται αναλόγως, εκτός από περιπτώσεις ανωτέρας βίας.

Εντούτοις:

— εάν η διαπιστωθείσα κατά τον επιτόπιο έλεγχο απόκλιση είναι μεγαλύτερη ή ίση με το 20 % του αριθμού των παρόντων ζώων ή εάν σε δύο ελέγχους που διεξήχθησαν κατά τη διάρκεια του ίδιου ημερολογιακού έτους διαπιστωθεί, κάθε φορά, απόκλιση τουλάχιστον 3 % ή 2 ζώων, δεν χορηγείται πριμοδότηση στα πλαίσια του συγκεκριμένου ημερολογιακού έτους,

— εάν η εσφαλμένη ενημέρωση του μητρώου είναι εσκεμμένη ή οφείλεται σε σοβαρή παράλειψη του εν λόγω κατόχου εκμετάλλευσης, ο κάτοχος της εκμετάλλευσης δεν δύναται να επωφεληθεί από το καθεστώς ειδικής πριμοδότησης στα πλαίσια του τρέχοντος ημερολογιακού έτους καθώς και κατά το επόμενο ημερολογιακό έτος.»

9. Το *άρθρο 10, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο,* έχει ως εξής:

«4. Τα βοοειδή που ευρίσκονται στην εκμετάλλευση λαμβάνονται υπόψη μόνον όταν πρόκειται για εκείνα που προσδιορίζονται στην αίτηση ενίσχυσης, ή στις περιπτώσεις εφαρμογής της παραγράφου 3 εκείνα που βρέθηκαν εγγεγραμμένα στο ειδικό μητρώο.»

10. Το *άρθρο 11* ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι οι κυρώσεις που προβλέπει ο κανονισμός αυτός εφαρμόζονται με την επιφύλαξη συμπληρωματικών κυρώσεων που προβλέπονται σε εθνικό επίπεδο.

11. Το *άρθρο 13* ορίζει ότι η αίτηση απορρίπτεται αν δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί επιτόπιος έλεγχος λόγω υπαιτιότητας του δικαιούχου.

12. Το *άρθρο 14* προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι ο κάτοχος ζώων οφείλει να επιστρέψει τις αχρεωστήτως καταβληθείσες πληρωμές.

IV — Διαδικασία της κύριας δίκης και προδικαστικό ερώτημα

13. Η επαρχιακή κυβέρνηση του Norbotten (Länsstyrelsen i Norbottens län) απαίτησε, με απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1997, από τον I. Nilsson την επιστροφή της αποζημιώσεως 22 632 σουηδικών κορωνών (SEK) που του είχε καταβληθεί για εννέα γαλακτοπαραγωγές αγελάδες, σύμφωνα με την αίτησή του. Στηρίχθηκε συναφώς στο γεγονός ότι από τον επιτόπιο έλεγχο που διενεργήθηκε στην εκμετάλλευση του κατόχου των ζώων είχε προκύψει ότι, ναι μεν υφίστατο επισήμως εγκεκριμένο βιβλίο στάβλου, πλην όμως δεν είχε καταχωριστεί σ' αυτό κανένα ζώο. Η επαρχιακή κυβέρνηση του Norbotten συνήγαγε απ' αυτό ότι έπρεπε να θεωρηθεί ότι ο αριθμός γαλακτοπαραγωγών αγελάδων ισούτο με μηδέν. Στην απόφαση που έλαβε συναφώς, η εν λόγω αρχή στηρίχθηκε ουσιαστικά στο άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92. Ο I. Nilsson άσκησε εν συνεχεία διοικητική προσφυγή ενώπιον της εθνικής

διευθύνσεως γεωργίας (jordbruksverket), με την οποία έβαλε κατά της *ολοσχερούς* επιστροφής της αποζημιώσεως. Ισχυρίστηκε ότι, κατά τον επιτόπιο έλεγχο, επτά από τις εννέα γαλακτοπαραγωγές αγελάδες, για τις οποίες είχε ζητήσει την αποζημίωση, ήσαν αναμφισβήτητα παρούσες. Προσέθεσε ότι δύο αγελάδες είχαν ασθενήσει μετά την υποβολή της αιτήσεως και είχαν σφαγεί. Η ως άνω αρχή απέρριψε την προσφυγή. Κατά της αποφάσεως αυτής, ο I. Nilsson προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

14. Το σουηδικό δικαστήριο, στο πλαίσιο αυτό, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92 του Συμβουλίου την έννοια ότι το δικαίωμα επί της [αντισταθμιστικής] αποζημιώσεως πρέπει να αποκλείεται σε περίπτωση ελλείψεως στοιχείων στο μητρώο (ημερολόγιο στάβλου) το οποίο τηρεί ο κάτοχος των ζώων;»

V — Το προδικαστικό ερώτημα

15. Πρέπει να τονιστεί, εκ προοιμίου, ότι ο I. Nilsson δεν κατέθεσε παρατηρήσεις και ότι η καθής αρχή περιορίστηκε κατ' αρχήν στην κοινοποίηση των εγγράφων της εθνικής διοικητικής διαδικασίας, χωρίς να λάβει πιο συγκεκριμένα θέση επί του προδικαστικού ερωτήματος. Μόνον η Επιτροπή εκφράστηκε πιο λεπτομερώς επί διαφόρων πτυχών του ερωτήματος.

Α — *Το εφαρμοστέο δίκαιο κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών*

16. Η παρούσα υπόθεση αφορά τη χορήγηση αποζημιώσεως η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 3508/92, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού. Το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92 ορίζει ότι το επίδικο εν προκειμένω σύστημα καταγραφής των ζώων θεσπίζεται σύμφωνα με την οδηγία 92/102. Ο κανονισμός (ΕΚ) 820/97 [7] είχε όμως ως αποτέλεσμα να καταστήσει ανίσχυρη την οδηγία αυτή όσον αφορά τα βοοειδή.

17. Η Επιτροπή διευκρινίζει συναφώς ότι οι διατάξεις του κανονισμού 820/97 εφαρμόζονται κατ' αρχήν από την 1η Ιουλίου 1997, βάσει του άρθρου 22 του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, βάσει του άρθρου 1, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, οι διατάξεις του τίτλου Ι του κανονισμού αυτού, που αφορούν την επίμαχη εν προκειμένω καταγραφή των βοοειδών, δεν αντικαθιστούν την οδηγία 92/102 παρά μόνον «από την ημερομηνία κατά την οποία τα ζώα αυτά πρέπει να αναγνωριστούν σύμφωνα με τον παρόντα

7 — Κανονισμός (ΕΚ) 820/97 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1997, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των βοοειδών και την επισήμανση του βοείου κρέατος και των προϊόντων με βάση το βόειο κρέας (ΕΕ L 117, σ. 1, βλ. το άρθρο 1, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος).

τίτλο». Σύμφωνα με το άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού, «όλα τα ζώα [...] που γεννήθηκαν μετά την 1η Ιανουαρίου 1998 ή που προορίζονται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο μετά την ημερομηνία αυτή, επισημαίνονται με ενώτιο». Η Επιτροπή προσθέτει ότι ο κανονισμός περί εφαρμογής του κανονισμού 820/97, που περιέχει διατάξεις αφορώσες, μεταξύ άλλων, το βιβλίο στάβλου, τέθηκε σε ισχύ μόλις την 1η Ιανουαρίου 1998 [8]. Η Επιτροπή συνάγει από αυτό ότι ο κανονισμός 820/97 δεν είναι λυσιτελής για την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στο πλαίσιο μιας διαφοράς έχουσας ως αντικείμενο αποζημιώσεις καταβληθείσες για την περίοδο 1997.

18. Θα συνταχθώ με το συμπέρασμα της θέσεως της Επιτροπής, αλλ' όχι με το σκεπτικό της. Αν κοιτάξουμε καλύτερα, η διαδικασία της κύριας δίκης έχει πράγματι ως αντικείμενο το ότι ο I. Nilsson δεν καταχώρισε κανένα από τα ζώα του στο βιβλίο στάβλου, μολονότι ζήτησε αποζημίωση για διάφορα βοοειδή, γεγονός για το οποίο οι σουηδικές αρχές επέβαλαν κύρωση με την εντολή περί επιστροφής της αποζημιώσεως. Η διαδικασία αυτή αφορά συνεπώς την ερμηνεία της κοινοτικής νομικής βάσεως μιας ενδεχόμενης επιστροφής — ολοσχερώς — και συνεπώς μιας κυρώσεως. Μόνον όμως η νομική βάση που ίσχυε κατά τον χρόνο της αδικοπραξίας μπορεί κατ' αρχήν να θεωρηθεί ότι συνιστά τέτοιους κανόνες δικαίου [9]. Ως αδικοπραξία, θεωρείται κατ' αρχάς η παράβαση της υποχρεώσεως κανονικής τηρήσεως του βιβλίου στάβλου. Η παράβαση αυτή διεπράχθη εξ αμελείας. Κατόπιν εξετάζεται η επίδικη αίτηση. Η υποχρέωση που αναφέρθηκε πρώτη συνιστά μια διαρκή υποχρέωση, από δε την κατάσταση του φακέλου δεν μπορεί να εντοπιστεί η μη τήρησή της σε μια δεδομένη στιγμή (για παράδειγμα, παράβαση διαπραχθείσα το πρώτον κατά την αγορά του πρώτου από τα ζώα που παρέχουν δικαίωμα επί της ενισχύσεως). Δεδομένου ότι το «αξιόποινο στοιχείο» της μη καταχωρίσεως στο βιβλίο στάβλου δεν πραγματοποιείται ωστόσο, κατ' αρχήν, παρά μόνον εφόσον τα ζώα που δεν έχουν καταχωριστεί στο βιβλίο στάβλου αποτελούν αντικείμενο αιτήσεως, η αδικοπραξία διεπράχθη κατά τη γνώμη μου το αργότερο κατά την ημερομηνία αυτή. Η αίτηση υποβλήθηκε εν προκειμένω αρχές Απριλίου 1997.

19. Λαμβάνοντας ως δεδομένο την ημερομηνία αυτή, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο κανονισμός 820/97 δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη για την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα, καθόσον ο κανονισμός αυτός αντικατέστησε (μερικώς) την οδηγία 92/102 από την 1η Ιουλίου 1997. Ως προς το προδικαστικό ερώτημα, που αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5 του κανονισμού 3508/92, πρέπει συνεπώς να θεωρηθεί ότι το «σύστημα αναγνώρισης και καταγραφής» για το οποίο γίνεται λόγος πρέπει να εκτιμηθεί με βάση τις διατάξεις της οδηγίας 92/102, η οποία ήταν ακόμη πλήρως σε ισχύ κατά την ημερομηνία αυτή.

8 — Βλ. το άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΚ) 2629/97 της Επιτροπής, της 29ης Δεκεμβρίου 1997, για τη θέσπιση λεπτομερειών εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 820/97 του Συμβουλίου όσον αφορά τα ενώτια, τα μητρώα των εκμεταλλεύσεων και τα διαβατήρια στο πλαίσιο του συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των βοοειδών (ΕΕ L 354, σ. 19).

9 — Βλ., επίσης, το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2000, C 364, σ. 1).

20. Όσον αφορά τη συγκεκριμενοποίηση των υποχρεώσεων που συμβάλλουν στην εφαρμογή του συστήματος (όπως είναι, για παράδειγμα, η κανονική τήρηση ενός βιβλίου στάβλου), πρέπει επιπλέον να ληφθεί υπόψη ο κανονισμός εφαρμογής 3887/92, ο οποίος, βάσει του άρθρου του 19, δεύτερη περίοδος, εφαρμόζεται από την 1η Φεβρουαρίου 1993.

Β — *Η ερμηνεία του άρθρου 5 του κανονισμού 3508/92*

21. Η Επιτροπή φρονεί ότι οι συνέπειες της μη καταχωρίσεως των βοοειδών στο βιβλίο στάβλου απορρέουν από το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92, σε συνδυασμό με τα άρθρα 4 έως 6 και 8 της οδηγίας 92/102, καθώς και με τα άρθρα 10, 11, 13 και 14 του κανονισμού εφαρμογής 3887/92.

22. Η Επιτροπή τονίζει συναφώς τη σημασία που έχει ένα κανονικώς τηρούμενο βιβλίο στάβλου για την αποτελεσματικότητα του συστήματος αναγνώρισης και ελέγχου που επιβάλλει το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92. Με τις γραπτές παρατηρήσεις της περιορίζεται ωστόσο κατ' ουσίαν να παραθέσει τις προαναφερθείσες κοινοτικές διατάξεις, υπογραμμίζοντας ορισμένα χωρία των διατάξεων αυτών. Η Επιτροπή εκθέτει, απλώς συμπληρωματικά, ότι τα άρθρα 4 και 5 της οδηγίας 92/102 επιβάλλουν στα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε οι κάτοχοι ζώων να τηρούν ένα λεπτομερές ημερολόγιο στάβλου, στο οποίο πρέπει να καταχωρίζονται τα ζώα, με τα αναγνωριστικά στοιχεία που τα εξατομικεύουν, καθώς και όλες οι σημαντικές σχετικές μεταβολές. Το σύστημα αυτό αποσκοπεί, κατά την Επιτροπή, στη διασφάλιση του ότι κάθε ζώο το οποίο παρέχει ενδεχομένως δικαίωμα ενισχύσεως θα μπορεί να εντοπίζεται και ότι όλες οι κινήσεις του, από τη γέννηση μέχρι τον θάνατο, θα μπορούν να ελέγχονται.

23. Ναι μεν, όπως αναφέρει η Επιτροπή, το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92 δεν προβλέπει βεβαίως καμία κύρωση για την περίπτωση αυτή, πρέπει εντούτοις, κατ' αυτήν, να ερμηνευθεί το άρθρο αυτό σε συνδυασμό με τις διατάξεις που θεσπίζει ο κανονισμός εφαρμογής 3887/92. Η Επιτροπή παραθέτει συναφώς ορισμένες διατάξεις του κανονισμού εφαρμογής, ειδικότερα το άρθρο 10, παράγραφοι 3 και 4, υπογραμμίζοντας και εδώ απλώς ορισμένα χωρία. Φρονεί ότι από τις παρατεθείσες διατάξεις πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το δικαίωμα επί της αποζημιώσεως πρέπει να αποκλείεται αν τα απαιτούμενα στοιχεία δεν περιλαμβάνονται στο ημερολόγιο στάβλου.

24. Προς στήριξη της απόψεώς της ότι η πλήρης απώλεια του δικαιώματος επί της αποζημιώσεως μπορεί να αποτελέσει «ενδεδειγμένη» κύρωση, η Επιτροπή επικαλείται την απόφαση Schumacher, στην οποία το Δικαστήριο διαπίστωσε, όσον αφορά μια κατά τη γνώμη της Επιτροπής ανάλογη υποχρέωση ενός δικαιούχου ενισχύσεως, ότι «καίτοι είναι αληθές ότι η ολική απώλεια της σχετικής πριμοδοτήσεως [...] αποτελεί αυστηρή κύρωση, εντούτοις είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού του εν λόγω κανονισμού που συνίσταται στην πρόληψη των ατασθαλιών και της απάτης» [10].

10 — Απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 1993, C-365/92 (Συλλογή 1993, σ. I-6071, σκέψη 30).

25. Τίθεται συνεπώς το ερώτημα αν το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92, σε συνδυασμό με την οδηγία 92/102 και τον κανονισμό εφαρμογής 3887/92, συνεπάγεται την επιβολή κυρώσεων οσάκις μια αίτηση αποζημιώσεως υποβάλλεται για ζώα τα οποία δεν έχουν καταχωριστεί στο βιβλίο στάβλου και, αν ναι, ποιων κυρώσεων.

1) Δικαιολογείται μια κύρωση, όπως αυτή που επιβλήθηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης, βάσει του άρθρου 5 του κανονισμού 3508/92, σε συνδυασμό με την οδηγία 92/102 και τον κανονισμό εφαρμογής 3887/92;

α) Το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92

26. Το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92 απλώς επιβάλλει, κατά τρόπο τελείως γενικό, τη θέσπιση ενός «συστήματος αναγνώρισης και καταγραφής των ζώων που λαμβάνονται υπόψη για τη χορήγηση ενίσχυσης» και κατά τα λοιπά παραπέμπει απλώς — όπως προαναφέρθηκε — στα άρθρα 4 έως 6 και στο άρθρο 8 της οδηγίας 92/102.

β) Η οδηγία 92/102

27. Από τις παρατεθείσες διατάξεις της οδηγίας 92/102 προκύπτει ειδικότερα ότι τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να μεριμνούν ώστε οι κάτοχοι ζώων να τηρούν ένα βιβλίο στάβλου, να καταχωρίζουν σ' αυτό τα στοιχεία που απαιτεί η οδηγία, να τηρούν το βιβλίο στάβλου σύμφωνα με ορισμένες διατάξεις και να το έχουν διαθέσιμο.

28. Η οδηγία δεν περιέχει καμία αναφορά, ούτε γενική ούτε έμμεση, σε κυρώσεις. Είναι επιπλέον γνωστό ότι, σύμφωνα με το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ (παλαιό άρθρο 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ) και το άρθρο 10 ΕΚ (παλαιό άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ), εναπόκειται στα κράτη μέλη «να λαμβάνουν κάθε μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίζει την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου» [11], μεριμνώντας, κατά την επιλογή της κυρώσεως, ώστε να διασφαλίζεται «η αποτελεσματικότητά της και η αποτρεπτική της ενέργεια» [12].

29. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το Βασίλειο της Σουηδίας έχει θεσπίσει τις ακόλουθες διατάξεις: το άρθρο 7 των Statens jordbruksverks föreskrifter (κανονιστικών διατάξεων της κρατικής υπηρεσίας γεωργίας) (SJVFS 1994:190) ορίζει ότι οι κάτοχοι ζώων πρέπει να καταχωρίζουν τον αριθμό των βοοειδών τους σε ένα ημερολόγιο το οποίο εγκρίνει η εθνική διεύθυνση γεωργίας. Κατά τη διάταξη περί παραπομπής, το άρθρο 15 της σουηδικής κανονιστικής πράξεως 1995:1174, περί των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων υπέρ της ορεινής γεωργίας και της γεωργίας ορισμένων μειονεκτικών

11 — Απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, 68/88, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 1989, σ. 2965, σκέψη 23)· βλ., επίσης, αποφάσεις της 8ης Απριλίου 1976, 48/75, Royer (Συλλογή τόμος 1976, σ. 203), και της 25ης Ιουλίου 1991, C-208/90, Emmot (Συλλογή 1991, σ. I-4269).

12 — Βλ., για παράδειγμα, την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Απριλίου 1984, 14/83, Von Colson και Kamann (Συλλογή 1984, σ. 1891, σκέψη 28).

περιοχών, «ορίζει ότι, όσον αφορά τον έλεγχο και τις κυρώσεις σε σχέση με τις αντισταθμιστικές αποζημίωσεις για ζώα, εφαρμόζονται οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 3508/92 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1992, και του κανονισμού (ΕΟΚ) 3887/92 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 1992».

30. Πρέπει συνεπώς να θεωρηθεί ότι το Βασίλειο της Σουηδίας μετέφερε στο εθνικό δίκαιο τις διατάξεις της οδηγίας 92/102 σχετικά με το βιβλίο στάβλου, όσον αφορά τις προϋποθέσεις, αλλ' όχι όσον αφορά τους ελέγχους και τις έννομες συνέπειες. Φαίνεται συνεπώς ότι οι κυρώσεις μεταφέρθηκαν στο εσωτερικό δίκαιο μέσω αναφοράς στο απευθείας εφαρμοζόμενο κοινοτικό δίκαιο [13]. Δεδομένου ότι ο κανονισμός 3508/92 — όπως προαναφέρθηκε — δεν περιέχει καμία γενική ή ειδική ένδειξη όσον αφορά τις κυρώσεις, πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω ο κανονισμός εφαρμογής 3887/92 για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα περί ερμηνείας που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

γ) Ο κανονισμός εφαρμογής 3887/92

31. Ο κανονισμός 3887/92 είναι ένας κανονισμός εφαρμογής που εκδόθηκε από την Επιτροπή βάσει του άρθρου 12 του κανονισμού 3508/92. Σύμφωνα με το άρθρο του 12, δεύτερη περίοδος, αυτές οι λεπτομέρειες εφαρμογής αφορούν «ιδίως [...] δ) τους ειδικούς ελέγχους, τους επιτόπιους ελέγχους και τους ελέγχους με τηλεανίχνευση». Έτσι, ο κανονισμός εφαρμογής 3887/92, στον βαθμό που αφορά τις «διατάξεις περί αναγνώρισης και καταγραφής των ζώων», αποσκοπεί στη συγκεκριμενοποίηση του άρθρου 5 του κανονισμού 3508/92.

32. Για να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει συνεπώς να εξεταστεί αν είναι δυνατό να αντληθούν από το σύνολο του εν λόγω κανονισμού εφαρμογής ή από μία από τις διατάξεις του στοιχεία σχετικά με τις εφαρμοστέες κυρώσεις σε περίπτωση μη καταχωρίσεως των ζώων στο βιβλίο στάβλου. Τέτοιες διατάξεις περιλαμβάνονται ειδικότερα στο άρθρο του 10, το οποίο πρέπει τώρα να εξετάσω πιο συγκεκριμένα. Στο άρθρο αυτό ρυθμίζονται επίσης οι έλεγχοι που αφορούν τα καθεστώτα ενισχύσεων που αφορούν ζώα.

33. Το άρθρο 10, παράγραφος 3, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92 ρυθμίζει την περίπτωση κατά την οποία ο αριθμός των ζώων που είναι παρόντα στην εκμετάλλευση δεν αντιστοιχεί στον αριθμό των ζώων που έχουν καταχωριστεί στο βιβλίο στάβλου («ειδικό μητρώο»). Η πρώτη περίπτωση της παραγράφου αυτής προβλέπει εξάλλου πλήρη κατάργηση της ενισχύσεως αν η απόκλιση μεταξύ του βιβλίου στάβλου και του αριθμού των ζώων που διαπιστώθηκαν είναι μεγαλύτερη ή ίση προς το 20 % — όπως εν προκειμένω. Πρόκειται ωστόσο για κανόνες που δεν αφορούν ρητώς παρά μόνον τους ελέγχους που διενεργούνται βάσει του

13 — Κατά πάγια νομολογία, για την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, δεν υπάρχει διαφορά αν στο Δικαστήριο υποβλήθηκε ερώτημα λόγω του ότι εφαρμόζονται ευθέως ορισμένες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου ή επειδή το εθνικό δίκαιο περιέχει αναφορά στις διατάξεις αυτές: βλ. αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 1990, C-297/98 και C-197/98, Dzodzi (Συλλογή 1990, σ. I-3763)· της 8ης Νοεμβρίου 1990, C-231/89, Gmurzynska-Bscher (Συλλογή 1990, σ. I-4003)· της 25ης Ιουνίου 1992, C-88/91, Federconsorzi (Συλλογή 1992, σ. I-4035)· της 17ης Ιουλίου 1997, C-130/95, Giloy (Συλλογή 1997, σ. I-4291), και της 17ης Ιουλίου 1997, C-28/95, Leur-Bloem (Συλλογή 1997, σ. I-4161).

άρθρου 6, παράγραφος 6, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92: το άρθρο 6, παράγραφος 6, αφορά όμως τους ελέγχους που διενεργούνται στο πλαίσιο της χορηγήσεως της «ειδικής πριμοδότησης κατά τη σφαγή» ή «κατά την πρώτη διάθεση στην αγορά των ζώων με σκοπό τη σφαγή τους», πράγμα το οποίο δεν συμβαίνει στην υπόθεση της κύριας δίκης.

34. Η Επιτροπή φρονεί ωστόσο, προφανώς, ότι μια πλήρης απώλεια της αποζημιώσεως σε περίπτωση απουσίας οποιασδήποτε καταχωρίσεως στο βιβλίο στάβλου δικαιολογείται βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 3, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92, για τον λόγο ότι, σύμφωνα με την παράγραφο 4, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω άρθρου, «τα βοοειδή [...] λαμβάνονται υπόψη [για τη χορήγηση ενισχύσεως] μόνον όταν πρόκειται για εκείνα που προσδιορίζονται στην αίτηση ενίσχυσης ή στις περιπτώσεις εφαρμογής της παραγράφου 3 εκείνα που βρέθηκαν εγγεγραμμένα στο ειδικό μητρώο».

35. Δεν μπορώ να συνταχθώ με την άποψη της Επιτροπής, στον βαθμό που — όπως αναφέρθηκε — το άρθρο 10, παράγραφος 3, του κανονισμού εφαρμογής αφορά μόνον ορισμένες ενισχύσεις, στηριζόμενες στις ρητώς αναφερόμενες βάσεις κοινοτικού δικαίου, στις οποίες ωστόσο δεν εμπίπτουν οι επίδικες στο πλαίσιο της κύριας δίκης αποζημιώσεις. Επιπλέον, το άρθρο 10, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού εφαρμογής δεν είναι καθεαυτό ικανό να διευρύνει το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 10, παράγραφος 3, πέραν των διαλαμβανομένων σ' αυτό ενισχύσεων, καθόσον, λόγω του περιεχομένου του, αφορά περιπτώσεις κατά τις οποίες τα ζώα δεν μπορούν να αναγνωριστούν. Τα μη καταχωρισθέντα στο βιβλίου στάβλου ζώα θεωρούνται βεβαίως, δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, ως μη αναγνωρισθέντα, με την έννομη συνέπεια ότι δεν «λαμβάνονται υπόψη» (δηλαδή πλήρης απώλεια του δικαιώματος)· τούτο όμως ισχύει ρητώς μόνο «στις περιπτώσεις εφαρμογής της παραγράφου 3», οπότε η εφαρμογή της παραγράφου αυτής *προϋποτίθεται* συναφώς.

36. Πέραν του άρθρου 10, παράγραφος 3, το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού εφαρμογής προβλέπει επίσης μια ρύθμιση δυνάμενη να έχει ως συνέπεια, υπό ορισμένες περιστάσεις, την πλήρη απώλεια του δικαιώματος επί των ενισχύσεων. Αντίθετα προς την παράγραφο 3, το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής δεν περιορίζεται σε ορισμένες ενισχύσεις.

37. Η Επιτροπή δεν παρέθεσε τη διάταξη αυτή προς στήριξη της απόψεώς της. Κατά το αιτούν δικαστήριο, και ενόψει ορισμένων παραρτημάτων που διαβίβασε η σουηδική αρχή (άνευ σχολίων), φαίνεται ωστόσο ότι η εν λόγω αρχή στηρίχθηκε ουσιαστικά στο άρθρο αυτό. Το άρθρο 10, παράγραφος 2, όμως του κανονισμού εφαρμογής ουδόλως αναφέρεται στο βιβλίο στάβλου, αλλά αφορά μόνον τις περιπτώσεις κατά τις οποίες υφίσταται μια διαφορά μεταξύ του αριθμού των ζώων που δηλώθηκαν σε μια αίτηση ενισχύσεως και των ζώων που διαπιστώθηκαν κατά τον επιτόπιο έλεγχο. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η διαφορά αυτή αποδείχθηκε με τη διαπίστωση της απουσίας δύο από τις εννέα γαλακτοπαραγωγές αγελάδες που παρέχουν δικαίωμα επί των ενισχύσεων. Έτσι, σε μια αίτηση όπως η προκείμενη, στην οποία είχαν αναφερθεί λιγότερα από είκοσι

ζώα και όπου η διαφορά ήταν ακριβώς δύο ζώα, δεν θα μπορούσε να επιβληθεί, βάσει του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο α', πρώτη περίπτωση, του κανονισμού εφαρμογής, παρά μια εκατοστιαία μείωση της αποζημιώσεως. Η σουηδική αρχή έλαβε υπόψη — όπως προκύπτει από τα παραρτήματα των παρατηρήσεών της — μια διαφορά 100 %, καθόσον φαίνεται ότι εξομοίωσε την ουσιαστική προϋπόθεση του αριθμού που διαπιστώνεται κατά τον *επιτόπιο έλεγχο* με τον αριθμό που έχει καταγραφεί στο μητρώο.

38. Πρέπει συνεπώς να θεωρηθεί ότι ο κανονισμός εφαρμογής 3887/92 δεν περιέχει καμία διάταξη από την οποία θα μπορούσε να συναχθεί ρητώς ή εμμέσως το συμπέρασμα ότι, όσον αφορά γενικώς τις ενισχύσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, για τη μη καταχώριση ζώων στο βιβλίο στάβλου επιβάλλεται ή θα μπορούσε να επιβληθεί ως κύρωση η ολική απώλεια του δικαιώματος επί της αποζημιώσεως.

2) Μπορεί μια κύρωση, όπως αυτή που επιβλήθηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης, να στηριχθεί σε νομική βάση αντλούμενη από το γενικό κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο που αφορά το βιβλίο στάβλου;

39. Συναφώς, τονίζω κατ' αρχάς ότι η Επιτροπή, επικαλούμενη την απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση Schumacher [14], κινείται σε λάθος κατεύθυνση, στον βαθμό που τόσο η απόφαση αυτή όσο και πολλές άλλες από τις σχετικές αποφάσεις του Δικαστηρίου [15] αφορούσαν το ζήτημα αν μια *υφιστάμενη* στο κοινοτικό δίκαιο κύρωση είναι ασύμβατη προς τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου καθόσον πρέπει να θεωρηθεί «δυσανάλογη» υπό την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου. Αντίθετα όμως προς τις υποθέσεις αυτές, στην υπό κρίση περίπτωση πρέπει να εξεταστεί αν από το σχετικό κοινοτικό δίκαιο προκύπτει πράγματι κύρωση και αν ναι ποια.

40. Πρέπει συνεπώς κατ' αρχάς να εκτιμηθεί αν από το γενικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι κοινοτικές διατάξεις περί του βιβλίου στάβλου μπορεί να συναχθεί μια νομική βάση για μια κύρωση όπως η προκείμενη, ήτοι για την ολική απώλεια του δικαιώματος επί της καταβολής αποζημιώσεων, στην περίπτωση κατά την οποία ο κάτοχος ζώων ζήτησε τέτοιες αποζημιώσεις για ζώα, χωρίς να τα έχει καταχωρίσει στο βιβλίο στάβλου.

41. Με τις αποφάσεις του Hopermann [16], το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ερμηνείας ενός άλλου κανονισμού εφαρμογής στον γεωργικό τομέα, έκρινε κατ' ουσίαν ότι η απώλεια

14 — Απόφαση προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 10.

15 — Βλ., για παράδειγμα, τις αποφάσεις της 9ης Ιουλίου 1985, 179/84, Bozzetti (Συλλογή 1985, σ. 2301)· της 11ης Ιουλίου 1989, 265/87, Schräder (Συλλογή 1989, σ. 2237)· της 27ης Ιουνίου 1990, C-118/89, Lingenfelser (Συλλογή 1990, σ. I-2637)· της 21ης Ιανουαρίου 1992, C-319/90, Pressler (Συλλογή 1992, σ. I-203)· της 24ης Σεπτεμβρίου 1985, 181/84, Man (Sugar) (Συλλογή 1985, σ. 2889)· της 20ής Φεβρουαρίου 1979, 122/78, Buitoni (Συλλογή τόμος 1979, σ. 677)· της 21ης Ιουνίου 1979, 240/78, Atalanta Amsterdam (Συλλογή τόμος 1979, σ. 2137)· της 2ας Δεκεμβρίου 1982, 272/81, RU-MI (Συλλογή 1982, σ. 4167), και της 16ης Ιουλίου 1998, C-287/96, Kyritzer Stärke (Συλλογή 1998, σ. I-4729).

16 — Αποφάσεις της 2ας Μαΐου 1990, C-357/88 (Συλλογή 1990, σ. I-1669), και C-358/88 (Συλλογή 1990, σ. I-1687).

ενός δικαιώματος επί ενισχύσεως, ως κύρωση για τη μη εκπλήρωση κοινοτικών υποχρεώσεων, μπορούσε να συναχθεί από ένα κανονισμό, έστω και αν οι κανονιστικές διατάξεις οι οποίες επρόκειτο να εφαρμοστούν δεν έκαναν καθόλου λόγο για τις έννομες συνέπειες της μη τηρήσεώς τους.

42. Τούτο συμβαίνει εν προκειμένω. Πράγματι, προαναφέρθηκε ήδη ότι στην παρούσα υπόθεση η υποχρέωση κατοχής βιβλίου στάβλου κανονικώς τηρουμένου προέκυπτε κατ' αρχήν, κατά τον κρίσιμο για το προδικαστικό ερώτημα χρόνο, από το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92, σε συνδυασμό με την οδηγία 92/102. Οι σουηδικές διατάξεις περί ελέγχου και κυρώσεων παραπέμπουν ωστόσον στον κανονισμό εφαρμογής 3887/92, ο οποίος ομοίως δεν περιέχει καμία ρητή ή έμμεση βάση για μια κύρωση όπως αυτή που επιβλήθηκε εν προκειμένω.

43. Με τις αποφάσεις του Hopermann, το Δικαστήριο θεώρησε ότι, όταν οι κοινοτικές διατάξεις δεν μνημονεύουν οι ίδιες τις προϋποθέσεις κυρώσεων συνδεομένων με τη μη τήρηση μιας κοινοτικής υποχρεώσεως, οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται αν η τήρηση της συγκεκριμένης κοινοτικής υποχρεώσεως, η οποία πρέπει να επιβληθεί, «είναι απαραίτητη για να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία του εν λόγω συστήματος ενισχύσεων» και αν η αποτελεσματική συνέπεια της μη τηρήσεώς της «δεν μπορεί παρά να συνίσταται στην απώλεια του δικαιώματος ενισχύσεως» [17].

44. Πρέπει συνεπώς να εξεταστεί, εν συνεχεία, το ζήτημα ποιοι είναι οι σκοποί που επιδιώκονται με τις καταχωρίσεις στο βιβλίο στάβλου και αν η συνιστάμενη στην απώλεια της αποζημιώσεως κύρωση μπορεί να θεωρηθεί, υπό την έννοια της παρατεθείσας νομολογίας, «απαραίτητη» για την υλοποίηση ενός από τους σκοπούς αυτούς [18].

45. Μπορεί να θεωρηθεί η αναγνώριση των ζώων ένας από τους σκοπούς του βιβλίου στάβλου;

46. Για να τονιστεί η σημασία της κανονικής τηρήσεως του βιβλίου στάβλου προς εξυπηρέτηση ενός αποτελεσματικού συστήματος ελέγχου, η Επιτροπή ανέφερε τα στοιχεία που έπρεπε να περιέχονται σ' αυτό σύμφωνα με την οδηγία 92/102. Ανέφερε επιπλέον το άρθρο 10, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92, βάσει του οποίου τα ζώα δεν λαμβάνονται υπόψη για τη χορήγηση ενισχύσεως όταν δεν μπορούν να αναγνωριστούν στο πλαίσιο επιτοπίου ελέγχου ή, στην περίπτωση της παραγράφου 3, από το βιβλίο στάβλου.

47. Δεν χωρεί αμφιβολία ότι η ύπαρξη ορθώς τηρουμένου βιβλίου στάβλου διευκολύνει τον έλεγχο των ενισχύσεων που εμπίπτουν

17 — Αποφάσεις προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 16 (C-357/88, σκέψη 8, και C-358/88, σκέψεις 9 και 11).

18 — Λαμβανομένης υπόψη της αρχής της νομιμότητας, την οποία καθιερώνει για παράδειγμα το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (προπαρατεθέντος στην υποσημείωση 9), θα έπρεπε συναφώς να καθοριστεί ένα ιδιαίτερα αυστηρό κριτήριο.

στον κανονισμό 3508/92. Τούτο φαίνεται ωστόσο λιγότερο «απαραίτητο», υπό την έννοια της παρατεθείσας νομολογίας, για τη διαπίστωση του αριθμού των ζώων απ' ό,τι για την *αναγνώρισή* τους — όπως τονίζει και η Επιτροπή.

48. Τούτο προκύπτει κατ' αρχάς από το γεγονός ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92 περιέχει ένα σύστημα διαπιστώσεως του *αριθμού* των ζώων το οποίο, κατ' ουσίαν, φαίνεται να συνίσταται σ' έναν επιτόπιο έλεγχο του αριθμού των πράγματι παρόντων ζώων. Αν ο αριθμός αποκλίνει από τον αριθμό της αιτήσεως, δηλαδή αν είναι μικρότερος, προβλέπονται οι ήδη προαναφερθέντες μηχανισμοί κλιμακούμενων κυρώσεων. Μόνο για ορισμένες ενισχύσεις, ήτοι εκείνες που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 10, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφος 6, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92, φαίνεται ότι πρέπει *επιπλέον* να διαπιστώνεται και ο αριθμός των ζώων με έλεγχο των καταχωρίσεων στο «ειδικό μητρώο» που αναφέρουν οι διατάξεις αυτές.

49. Ακόμη και το άρθρο 10, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, που επικαλείται η Επιτροπή προς στήριξη της απόψεώς της ότι ο κανονισμός εφαρμογής περιέχει νομική βάση για κυρώσεις όπως οι επίμαχες εν προκειμένω, φαίνεται μάλλον να ενισχύει τη θέση ότι ένα κανονικώς τηρούμενο βιβλίο στάβλου αποσκοπεί κυρίως στην *αναγνώριση* των ζώων. Η αναγνώριση εξάλλου θα έπρεπε μάλιστα, βάσει της διατάξεως αυτής, να πραγματοποιείται κατ' αρχήν χωρίς βιβλίο στάβλου. Μόνο για τις ενισχύσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 10, παράγραφος 3, του κανονισμού εφαρμογής η διαπίστωση της ταυτότητας των διαφόρων ζώων (που έχει προφανώς για τις ενισχύσεις αυτές ιδιαίτερη σημασία) συνδέεται με την καταχώρισή τους στο βιβλίο στάβλου.

50. Ναι μεν πρέπει να θεωρηθεί ότι ένα κανονικά τηρούμενο βιβλίο στάβλου αποσκοπεί κυρίως στην αναγνώριση των ζώων και ότι η διαπίστωση του αριθμού τους πρέπει κατ' αρχήν να πραγματοποιείται με επιτόπιους ελέγχους, πλην όμως πρέπει να επιμείνουμε εκ νέου εδώ στο γεγονός ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, μόνον ο *αριθμός* των γαλακτοπαραγωγών αγελάδων που μπορούν να παράσχουν δικαίωμα επί ενισχύσεως αμφισβητείται στο πλαίσιο της κύριας δίκης, τούτο δε στον βαθμό που αυτός δεν αντιστοιχούσε στον αριθμό της αιτήσεως κατά τον χρόνο του επιτόπιου ελέγχου. Η σουηδική αρχή δεν αμφισβήτησε — καθόσον μπορώ να κρίνω — το ότι τα ζώα τα οποία αφορούσε η αίτηση ήσαν τα ίδια με τα ζώα που ήσαν αναμφισβητήτως παρόντα στην εκμετάλλευση του κατόχου των ζώων.

51. Πρέπει περαιτέρω να εξεταστεί αν ο ένας από τους σκοπούς του βιβλίου στάβλου μπορεί επίσης να συνδεθεί με τον έλεγχο του αριθμού των ζώων.

52. Μπορεί συνεπώς να θεωρηθεί, παρ' όλ' αυτά, ότι η διαπίστωση του αριθμού των ζώων αποτελεί έναν από τους σκοπούς ενός ορθώς τηρουμένου βιβλίου στάβλου;

53. Όσον αφορά τον *αριθμό* των ζώων που παρέχουν ενδεχομένως δικαίωμα επί ενισχύσεως, ένα ορθώς τηρούμενο βιβλίο στάβλου φαίνεται, το πολύ, να έχει ενδιαφέρον μόνον όσον αφορά την απόδειξη. Η απόδειξη έχει σημασία στην περίπτωση, μεταξύ άλλων, κατά την οποία ο κάτοχος των ζώων υποστηρίζει — όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης — ότι ορισμένα από τα ζώα τα οποία αφορούσε η αίτηση ασθένησαν και πέθαναν ή εσφάγησαν μετά την αίτηση, αλλά πριν από τον χρόνο του επιτόπιου ελέγχου.

54. Έτσι, για τον καθορισμό του αριθμού των ζώων — από τον οποίο εξαρτάται το ύψος της ενισχύσεως —, το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 92/102 προβλέπει την υποχρέωση, η οποία πρέπει να περιληφθεί στα εθνικά δίκαια, της καταχωρίσεως στο βιβλίο στάβλου όλων των κινήσεων που επηρεάζουν το ζωικό κεφάλαιο μιας εκμεταλλεύσεως. Το άρθρο 10, παράγραφος 2, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92 συνδέει τη μείωση ή την κατάργηση του δικαιώματος επί των ενισχύσεων με τον αριθμό των ζώων που πράγματι διαπιστώνονται κατά τον χρόνο του επιτόπιου ελέγχου. Αν — όπως εν προκειμένω — ο κάτοχος των ζώων ισχυρίζεται ότι η μείωση του ζωικού κεφαλαίου της εκμεταλλεύσεως εξηγείται από αλλαγές που επήλθαν μετά την υποβολή της αιτήσεως, θα μπορεί να το αποδείξει αυτό μόνο στηριζόμενος σε ένα ορθώς τηρούμενο βιβλίο στάβλου. Αντίθετα προς τις περιπτώσεις κατά τις οποίες υφίσταται επιδίωξη σκοπών δημοσίου συμφέροντος (για παράδειγμα, οσάκις το βιβλίο στάβλου επιτρέπει την αναγνώριση), ο κάτοχος των ζώων είναι αυτός που, εν πάση περιπτώσει, κυρίως έχει συνεπώς συμφέρον στην περίπτωση αυτή για κανονική τήρηση του βιβλίου στάβλου, για την οποία δεν απαιτείται συναφώς καμία κύρωση, ακόμη δε λιγότερο η πλήρης απώλεια του δικαιώματος επί της αποζημιώσεως — ή, με άλλα λόγια, κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Hopermann: η κύρωση αυτή δεν φαίνεται να είναι «απαραίτητη» στην περίπτωση αυτή.

55. Έτσι, οσάκις — όπως εν προκειμένω — δεν αμφισβητείται συγκεκριμένα η ταυτότητα των ζώων, αλλά το γεγονός ότι ο αριθμός των ζώων κατά τον χρόνο του επιτόπιου ελέγχου είναι μικρότερος από εκείνον που αναφερόταν στην αίτηση, η μη καταχώριση των ζώων στο βιβλίου στάβλου δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθεί τόσο σοβαρή παράβαση μιας κοινοτικής υποχρεώσεως που υπέχει ο δικαιούχος των ενισχύσεων ώστε καμία άλλη κύρωση πέραν της ολικής απώλειας του δικαιώματος επί της αποζημιώσεως δεν θα μπορούσε να εγγυηθεί την υλοποίηση του σκοπού που συνδέεται με την υποχρέωση αυτή.

56. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, κατόπιν των προεκτεθέντων, ότι από το γενικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις κοινοτικού δικαίου που αφορούν το βιβλίο στάβλου μπορεί, υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, να συναχθεί μια νομική βάση που να δικαιολογεί την ολική απώλεια του δικαιώματος επί της αποζημιώσεως ως κύρωση επιβαλλόμενη για τη μη καταχώριση ζώων στο βιβλίο στάβλου [19].

19 — Η θέση ότι το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92 σε συνδυασμό με τον κανονισμό εφαρμογής 3887/92, ως είχε στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν προέβλεπε ακόμη την ολική απώλεια του δικαιώματος επί της αποζημιώσεως σε περίπτωση ελλείψεως καταχωρίσεων ενισχύεται επίσης από το γεγονός ότι το άρθρο 10 του κανονισμού εφαρμογής 3887/92, ως ισχύει σήμερα, προβλέπει πλέον μια διάταξη που υπαγορεύθηκε από τους τότε ισχύοντες κανόνες του άρθρου 10, παράγραφος 3, του κανονισμού εφαρμογής 3887/92 και καλύπτει όλες τις ενισχύσεις που εμπίπτουν στον κανονισμό σε περίπτωση κακής τηρήσεως του μητρώου. Δυνάμει της νυν ισχύουσας ρυθμίσεως, οι ενισχύσεις μειώνονται κατ' αρχήν ανάλογα με τη διαφορά που υφίσταται μεταξύ του αριθμού των ζώων που εμφαίνονται στην αίτηση και του αριθμού που έχει καταχωριστεί στο μητρώο.

VI — Πρόταση

57. Όπως συγκεκριμενοποιήθηκε με τον κανονισμό εφαρμογής 3887/92, το άρθρο 5 του κανονισμού 3508/92 δεν περιέχει νομική βάση στην οποία να μπορεί να στηριχθεί η επίδικη κύρωση σε περίπτωση ελλείψεως καταχωρίσεων στο βιβλίο στάβλου για τις περιπτώσεις όπως η επίμαχη στο πλαίσιο της κύριας δίκης. Μολονότι το σημείο αυτό δεν έχει εδώ σημασία για το προδικαστικό ερώτημα, παραμένει ωστόσο ανοικτό το ερώτημα αν μια έννομη συνέπεια όπως η επίμαχη θα μπορούσε να προκύπτει από εθνικές διατάξεις περί μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 92/102.

58. Προτείνω συνεπώς στο Δικαστήριο να δώσει την ακόλουθη απάντηση στο ερώτημα του αιτούντος δικαστήριου:

«Κατά τον κρίσιμο για τη διαφορά της κύριας δίκης χρόνο, δεν έπρεπε να ερμηνευθεί το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 3508/92 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1992, για τη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου σχετικά με ορισμένα καθεστώτα κοινοτικών ενισχύσεων, υπό την έννοια ότι το δικαίωμα επί της αποζημιώσεως έπρεπε να αποκλειστεί σε περίπτωση ελλείψεως στοιχείων στο ημερολόγιο στάβλου που τηρούσε ο κάτοχος ζώων, στον βαθμό που το μόνο γεγονός που ετίθετο υπό κρίση ήταν το ότι ο αριθμός των ζώων είχε μεταβληθεί σε σχέση με την αίτηση και η διαπίστωση του αριθμού αυτού είχε καταστεί δυνατή με επιτόπιο έλεγχο.»